

THIMÁR ATTILA

Egy délutáni szerda

Tandori Dezső (1938–2019)

Összegzés, számvetés, értékelés?

Mit lehet vagy mit kell ilyenkor tenni, amikor az ember, vagyis inkább én, értetlenül, tehetetlenül, hitetlenkedve áll. Mozdulni nem tud. Az első persze mégis a klaviatúra: MTI Hírek – bejelentkezés: nincs közlemény. Tehát lehet, hogy nem is igaz. Valami tévedés. Mondjuk, csak annyi, hogy rosszabbul van, orvosi segítség szükséges. Na jó, akkor hála istennek. De közben mozog bennem a kétkezés, hátha igaz, talán mégis. Telefon ide, telefon oda, sehol sem veszik fel. Tehát nem lehet megerősíteni. Akkor nem is létezik ez a nemlétezés. De egyszer csak hívnak: mégis igaz. Hajnalban.

Amikor a madarak kelnek.

Összegezni mit tudnék? Azt tudom számba venni, hogy mit kaptam én ez alatt az egy év alatt, amióta barátjának tekintett. Vagy mit kaptam tőle az alatt a pár évtized alatt, amióta irodalommal foglalkozom, s olvasom verseit, fordításait, regényeit, esszéit, alapvető tanulmányait, kritikáit?

Mit kaptam tőle?

Elsősorban biztosságot. Azt a biztos alapot, amit a Tandori név elolvasása jelentett: Tandori = a minőség garanciája. Akár haiku, akár Goethe, vagy amiről sokszor beszélgettünk, *A gyűrűk ura* versbetét-fordításai. *A döblingi befutó*. *A nagy gombfocikönyv*. Csak most tudtam meg, hogy mikor írta, budapesti 6-7. volt gombfociban, ami azért elég jó teljesítmény. A biztosságot, hogy valaki jól tud fogalmazni, még ha hosszú vagy összetett és sok kitérével tarkított mondatokat is ír. Nem hagyja az olvasót bizonytalanságban lötyögni.

Másodsorban az életigenlést. Azt a lendületet, amellyel az életbe vetette magát, hogy aztán minden élményt önmagán átszűrve rajzzá, verssé, elbeszéléssé, tanulmánnyá formáljon. Bármikor telefonált, rögtön jókedvűen kiabált a kagylóba: „Szervusz, szervusz...”, s már lelkesen mesélt is. Mert sosem hagyta magát elkedvetleníteni a körülményektől, a test romlásától vagy bármi rosszulattól, vagy akár attól, hogy kevesen értik azt, amit csinál, amit elkezdett és következetesen alkot. Tudta, sőt tette, hogy a rossz órákat jobbak követik, majd kialakul, jobb lesz, megoldódik, visszatér a derű, a munkakedv, alkotóerő. Vannak, akik azt mondják erre: megvilágosodott.

Harmadsorban a hitet, hogy irodalommal érdemes foglalkozni, mert van pár ember legalább, aki olvas, és akivel lehet beszélni mindarról, amit olvasunk. Aki tud gyönyörködni egy verssorban, aki villámgyors aggyal tudja sorolni az értelmezési lehetőségeket és a bennük rejlő ellentmondásokat, vicceket, a szavakban rejlő összes kincset, amit nem melleleg bármikor könnyed kézzel kibúvészkedik belőlük. Azt az érzést, hogy azért mégiscsak milyen jó, ha valaki a világirodalom egy jelentős részét s a magyar irodalom nagyobbik felét bármikor tudja fejből idézni és a megfelelő helyzetre alkalmazni.

Amit most vesztettem: egy barátság. Személyes. Fájdalmas.

Amit irodalmunk vesztett, az sokkal nagyobb, súlyosabb. Mondhatni, alig túlélhető. Tandori ugyanis is a maga kísérletező módján számtalan ajtót kinyitott, amelyeken belépve és továbbhaladva meg lehetne újítani amúgy kissé megfáradt, punnyadt irodalmunk próbálkozásait. Az ő átgondolt kísérletei az újszerű megformálásra, a tematikai újításokra, a szerkesztési átalakításokra mind-mind kiindulópontjai lehetnek annak, hogy komolyan véve magunkat végre elkezdjünk egy új irodalmat, ami szellősen naprakész, ami reagálni képes libbenő kontextusainkra, s mindezzel együtt mégis 1000-rel kapcsolódik ahhoz az irodalmi hagyományhoz, amit az emberiség felhalmozott pár ezer év alatt.

A Búcsú utcai bejárathoz érkezünk. Találkozni ezután műveidben fogunk. Felelősség.

„Feledhessem, ami leszek.
Az legyen, aki nélkül.
S én – mint aki félrehajol
egy teljes tenyérynnyi szélből –”